

272.

**Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych
i Ministra Kolei Żelaznych**

z dnia 18 marca 1921 r.

**w przedmiocie wojskowej służby kolejowej w czasie pokoju oraz
wojennej służby kolejowej.**

Na zasadzie art. 11 ustawy z dnia 27 marca 1920 r. o kolejach w czasie wojny (Dz. U. Nr. 27 poz. 160) zarządza się co następuje:

§ 1. W czasie pokoju prace, dotyczące przygotowania kolei do zadań wojennej służby kolejowej, spełniają w porozumieniu z cywilnymi władzami kolejowymi organy wojskowej służby kolejowej, do których ponadto należy organizacja znaczniejszych bieżących transportów wojskowych.

W czasie wojny organizacja i kierownictwo transportów wojennych należy do organów wojennej służby kolejowej.

**I. Organizacja wojskowej służby kolejowej w czasie
pokoju.**

§ 2. Kierownictwo wojskowej służby kolejowej w czasie pokoju należy do oddziału IV Sztabu Generalnego.

Organami tej służby są:

- a) wojskowa sekcja kolejowa przy Ministerstwie Kolei Żelaznych;
- b) wojskowi komisarze dyrekcyjni w oddziale IV Sztabu Generalnego;
- c) delegaci wojskowych komisarzy dyrekcyjnych, stojących na czele wydziałów wojskowych przy poszczególnych dyrekcjach kolejowych;
- d) oraz ewentualnie delegaci wojskowych komisarzy dyrekcyjnych przy poddyrekcjach kolejowych.

§ 3. Do kompetencji oddziału IV Sztabu Generalnego należy:

- 1) opracowanie planów transportów wojskowych;
- 2) przygotowanie kolei żelaznych dla celów mobilizacyjnych i wojennych pod względem personalnym i materialnym w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych;
- 3) wyposażenie strategiczne sieci kolejowych w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych;
- 4) sprawy inicjatywy do budowy nowych linii strategicznych;
- 5) opracowanie specjalnych regulaminów w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych;
- 6) sprawy konwencji i umów z dziedziny kolejnictwa, dotyczące przewozów wojskowych i interesów związanych z obroną Państwa;
- 7) kontrola wykonania żądań wojskowych co do przygotowania kolei żelaznych dla celów wojennych;
- 8) sprawy szkolenia oficerów wojskowej służby kolejowej;
- 9) sprawy szkolenia funkcjonariuszów kolei żelaznych, którzy z chwilą mobilizacji, mają tworzyć personel wojennej służby kolejowej, w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych.

§ 4. Wojskowa sekcja kolejowa przy Ministerstwie Kolei Żelaznych jest organem łącznikowym:

- 1) dostarczającym IV oddziałowi Sztabu Generalnego ogólnych danych o kolejach żelaznych, potrzebnych do przygotowania transportów na czas wojny;

2) zastępującym interesy wojska wobec Ministerstwa Kolei Żelaznych.

§ 5. Wojskowych komisarzy dyrekcyjnych mianuje Minister Spraw Wojskowych z pośród oficerów Sztabu Generalnego. W czasie pokoju należą oni do oddziału IV Sztabu, a w czasie wojny stanowią organa dowództwa wykwalifikowane w służbie kolejowej.

Zakres działania wojskowych komisarzy dyrekcyjnych rozciąga się także na poboczne linje (wąskotorowe) położone w obrębie danych dyrekcji.

Wojskowi komisarze dyrekcyjni opracowują i przygotowują szczegóły w zakresie prac, należących do Oddziału IV Sztabu oraz realizują dyrektywy i wskazówki Szefa Oddziału IV w stosunku do poszczególnych dyrekcji kolei.

W szczególności ich zadaniem w obrębie właściwych dyrekcji jest:

- 1) przygotowywanie planów transportów strategicznych oraz wypracowywanie wszelkich dokumentów związanych z temi planami;
- 2) badanie zasobów w materiale i personelu kolejowym, niezbędnych dla celów wojny;
- 3) sprawdzenie wyposażenia istniejących linii kolejowych;
- 4) badania wszelkiego rodzaju, mające na celu ulepszenie transportów.

§ 6. Delegaci wojskowych komisarzy dyrekcyjnych wyznaczeni do poszczególnych dyrekcji stanowią:

- 1) podległym wojskowym komisarzom dyrekcyjnym organ łącznikowy przy dyrekcjach, którego zadaniem jest dostarczać wojskowym komisarzom szczegółowych danych, potrzebnych do przygotowania kolei dla celów wojny;
- 2) organ służby bieżącej znacniejszych transportów wojskowych w czasie pokoju wykonujący wskazówki i zadania otrzymane od szefa wojskowej sekcji kolejowej przy Ministerstwie Kolei Żelaznych, względnie od dowództw okręgów generalnych.

§ 7. Delegaci przy poddyrekcjach mają analogiczne zadania w poddyrekcjach, jak delegaci wojskowych komisarzy dyrekcyjnych przy dyrekcjach.

II. Organizacja wojennej służby kolejowej na obszarach Rzeczypospolitej.

§ 8. Sieć kolejowa w czasie wojny dzieli się na:

Sieć wewnętrzną, podległą w zakresie transportów wojskowych Ministrowi Spraw Wojskowych (oddział IV Sztabu Ministerstwa Spraw Wojskowych);

Sieć armji, podległą w zakresie transportów wojskowych Głównodowodzącym (oddział IV sztabu Głównodowodzącego), na których w obrębie tej sieci Minister Spraw Wojskowych przelewa swój zakres działania.

Każdy teatr operacyjny posiada odrębną sieć armji.

Minister Spraw Wojskowych po porozumieniu z Ministrem Kolei Żelaznych ustala linię demarkacyjną pomiędzy siecią wewnętrzną, a sieciami armji, oraz oznacza termin, od którego ten podział obowiązuje.

Linja ta może ulec modyfikacji w ciągu operacji za porozumieniem między Ministrem a Naczelnym Wodzem, względnie Głównodowodzącym.

Organa wojennej służby kolejowej mają charakter komisji mieszanych, składających się z dwóch członków, a mianowicie: komisarza wojskowego i komisarza cywilnego.

§ 9. Organami kierowniczymi wojennej służby kolejowej w czasie wojny są:

- a) na sieci wewnętrznej: generalna komisja transportów kolejowych;
- b) na sieci armji: polowa komisja transportów kolejowych, działająca jako delegacja poprzedniej.

Bezpośrednie organa wykonawcze wymienionych komisji stanowią dla sieci wewnętrznej i sieci armji:

- a) dyrekcyjne komisje transportów kolejowych;
- b) wojska kolejowe.

Na sieci armji także ponadto:

- c) wojskowe sekcje polowe kolei żelaznych i
- d) wojska telegraficzne, a także wszystkie inne formacje w danym wypadku potrzebne (n. p. żandarmerja);
- e) komisje rozdzielcze.

§ 10. Komisje transportowe obejmują przypadające im funkcje z chwilą mobilizacji — każda w przepisany jej zakresie.

§ 11. Każda komisja, działająca zbiorowo, wydaje ogólne zarządzenia za równorzędnym z reguły podpisem obydwóch wchodzących w jej skład komisarzy.

W sprawach czysto wojskowych, lub czysto technicznych, każdy komisarz działa oddzielnie, a za zarządzenia wydane w swoim resorcie, ponosi odpowiedzialność jedynie tylko przed swoim przełożonym.

§ 12. Każdy z komisarzy ponosi odpowiedzialność przypadającą jego zakresowi działania.

Komisarz wojskowy jest specjalnie odpowiedzialny za zarządzenia natury wojskowej, komisarz cywilny za zarządzenia natury technicznej.

Specjalizacja funkcji każdego z wymienionych komisarzy w pełnieniu służby powinna być zachowana, przyczem jednak obowiązani są oni godzić potrzeby wojska z wymaganiami służby kolejowej, oraz podporządkowywać jedne wymagania drugim, zależnie od okoliczności.

§ 13. W razie różnicy zdań w sprawach transportów wojskowych wojskowy członek komisji ma głos rozstrzygający, ponosząc równocześnie w danym wypadku wyłączną odpowiedzialność za wydane zarządzenia i będąc obowiązany do złożenia natychmiastowego meldunku o powziętej decyzji i jej powodach swej władzy przełożonej.

§ 14. W zakresie wojennej służby kolejowej do kompetencji Ministra Spraw Wojskowych (oddział IV Sztabu Ministerstwa Spraw Wojskowych i Głównodowodzącego oddział IV Sztabu Głównodowodzącego) należy:

- 1) decyzje, które z transportów wykonać należy przy pomocy kolei żelaznych, a które innemi drogami,
- 2) wydawanie dyrektyw służbom komunikacyjnym co do przeprowadzenia transportów,
- 3) przygotowanie planów transportów w związku z rozmaitemi alternatywami strategicznymi,
- 4) oznaczenie w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych prac jakie podjąć należy przy urządzeniach kolei żelaznych już to dla osiągnięcia szczegółowych zadań, już to celem ogólnej poprawy cyrkulacji na sieciach.

§ 15. Generalna komisja transportów kolejowych urzęduje przy Ministerstwie Kolei Żelaznych, polowe komisje transportów kolejowych urzędują przy Głównodowodzących.

Komisje te pozostają w ciągłych wzajemnych stosunkach, porozumiewając się tak w sprawie transportów, które przechodzą z jednej sieci na drugą, jak też w sprawie zapotrzebowań personalnych i materialnych.

§ 16. Generalnego komisarza wojskowego transportów kolejowych mianuje Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Kolei Żelaznych.

Generalnego komisarza cywilnego transportów kolejowych mianuje Minister Kolei Żelaznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

§ 17. Wojskowego komisarza polowej komisji transportów kolejowych mianuje Minister Spraw Wojskowych na wniosek Głównodowodzącego i w porozumieniu z Ministrem Kolei Żelaznych.

Cywilnego komisarza tejże komisji mianuje Minister Kolei Żelaznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

§ 18. Generalna komisja transportów kolejowych i polowa komisja transportów kolejowych — każda w swoim zakresie — mają za zadanie:

- 1) regulację i kierownictwo transportów wojskowych w obrębie podległych im sieci,
- 2) klasyfikację potrzeb transportów cywilnych i wojskowych,
- 3) wydawanie dyrektyw dla skupienia taboru kolejowego w pewnych węzłach celem dokonania zamierzonych znaczniejszych transportów wojskowych,
- 4) pokrywanie zapotrzebowania kolejnictwa wojskowego co do żądanych od zarządu kolejowego taboru, materiałów i narzędzi kolejowych.

§ 19. Dyrekcyjne komisje transportów stanowią bezpośredni organ przeprowadzenia transportów.

§ 20. Wojskowym komisarzem dyrekcyjnym jest zasadniczo wojskowy komisarz dyrekcyjny z czasów pokoju. Cywilnym komisarzem jest zasadniczo prezes odnośnej dyrekcji kolejowej.

§ 21. Dyrekcyjne komisje transportów dysponują organami pomocniczymi, do których należą:

- a) komisje dworców i komisje węzłów kolejowych. Te komisje trwałe, lub czasowe są lokalnymi organami wykonawczymi dyrekcyjnych komisji transportów, zależąc od nich, już to bezpośrednio, już to za pośrednictwem komisji poddyrekcyjnych,
- b) w razie potrzeby ponadto poddyrekcyjne komisje transportów, działające na sieci poddyrekcji z ramienia komisji dyrekcyjnej, a składające się z komisarza wojskowego, którym jest delegat przy poddyrekcji z czasów pokoju, i z komisarza cywilnego, którym jest szef danej poddyrekcji.

§ 22. Komisarzy wojskowych węzłów i dworców wyznacza dyrekcyjny komisarz wojskowy z pośród personelu wyszkolonego już w czasie pokoju w tej służbie i oddanego do jego dyspozycji.

Komisarzem cywilnym dworca jest zawiadowca stacji, a komisarzem cywilnym węzła kolejowego jest funkcjonariusz kolejowy wyznaczony przez prezesa dyrekcji.

§ 23. Zadaniem komisji węzłów i dworców jest dozór nad transportami wojskowymi, czuwanie nad utrzymaniem porządku, oraz służby bezpieczeństwa na dworcu i w otoczeniu dworca, stosownie do przepisów, istniejących w tym przedmiocie.

Komisje te pośredniczą z urzędu między oddziałami wojsk, które się łądają, wyładowują lub przejeżdżają — a personelem służby kolejowej.

§ 24. Na stacjach przyfrontowych zamiast personelu cywilnego może pełnić służbę kolejową w zależności od uznania komisji dyrekcyjnych, personel kolejowy wojskowy. Odcinki te podlegają jednak i w tym wypadku swej komisji dyrekcyjnej.

§ 25. Komisje rozdzielcze mają za zadanie regulowanie transportów na pewnej wyznaczonej im sieci.

Jako organy transportowe mają one skierowywać transporty w swoim rejonie działania według ich pilności, oraz według otrzymanych rozkazów.

O ile funkcjonują one również jako organa zaopatrzenia, to czynności ich w tym zakresie określają specjalne rozkazy.

Zasadniczo istnieje jedna stała komisja rozdzielcza na każdą armję, w razie potrzeby jednak może jedna i ta sama komisja rozdzielcza służyć kilku armjom. Komisje rozdzielcze mogą być trwałe lub czasowe, stałe lub ruchome.

W komisjach rozdzielczych obowiązki wojskowego komisarza pełni oficer Sztabu, obeznany dokładnie z kolejami żelaznymi i służbą zaopatrzenia, zaś funkcję komisarza cywilnego wyznaczony do tego celu urzędnik, biegły w służbie ruchu kolei żelaznych.

III. Organizacja wojennej służby kolejowej na obszarach poza granicami Rzeczypospolitej.

§ 26. Zależnie od porozumienia Ministra Spraw Wojskowych z Ministrem Kolei Żelaznych służbę kolejową na obszarach poza granicami Rzeczypospolitej powierza się albo cywilnym władzom kolejowym albo wojskowym dyrekcjom kolei żelaznych, których organizacja jest analogiczna do dyrekcji normalnych.

Wojskowe dyrekcje kolejowe podlegają wojskowemu komisarzowi polowej komisji transportów kolejowych, a w zakresie zasadniczej organizacji i spraw technicznej eksploatacji — za jego pośrednictwem generalnemu komisarzowi wojskowemu transportów.

§ 27. Wojskowe dyrekcje kolei żelaznych rozporządzają dla spełnienia swej służby:

wojskowymi sekcjami polowymi kolei żelaznych;

wojskami kolejowymi;

oddziałami telegraficznymi;

komisjami dworców, ewentualnie oddziałami żandarmerji i t. d.

§ 28. Służba techniczna w wojskowych dyrekcjach kolejowych jest zorganizowana w sposób analogiczny, jak w cywilnych dyrekcjach kolejowych. W zakresie służby wojskowej obowiązują normalne przepisy i regulaminy wojskowe.

§ 29. O ile nie zostaje zorganizowaną pełna wojskowa dyrekcja kolejowa, powołane do życia poszczególne sekcje polowe są zależne wprost od wojskowego komisarza polowych transportów, lub też mogą być przez tego ostatniego poddane pod rozkazy najbliższej Komisji dyrekcyjnej.

IV. Powołanie cywilnego personelu kolejowego do wojskowej służby kolejowej.

§ 30. Przeznaczenie personelu kolejowego do wojskowej służby kolejowej na czas wojny zarządza właściwa władza wojskowa w ścisłym poro-

zumieniu z Ministerstwem Kolei, dyrekcjami kolei państwowych, względnie poddyrekcjami.

§ 31. Kontyngent pracowników kolejowych, przeznaczonych na czas wojny do wojskowej służby kolejowej dzieli się na następujące kategorie:

- 1) samotni, nie obarczeni obowiązkami rodzinnymi;
- 2) żonaci, bezdzietni i
- 3) żonaci i wdowcy obarczeni obowiązkami rodzinnymi.

Przy opracowaniu programu powołania do wojskowej służby kolejowej na czas wojny należy, o ile możliwości przestrzegać zasady, by przedewszystkiem brano w rachubę pierwszą kategorię, następnie w miarę istotnej potrzeby — drugą kategorię, wreszcie na wypadek nieodzownej potrzeby i wyczerpania kontyngensu obu poprzednich kategorii — trzecią kategorię, a w każdej kategorii należy przestrzegać kolejności wieku.

§ 32. Specjalne regulaminy służbowe określają szczegółowo skład i funkcjonowanie organów wojskowych służby kolejowej oraz sposób użycia rozmaitych kategorii personelu. Regulaminy, odnoszące się do wojennej służby kolejowej i do sposobu użycia rozmaitych kategorii personelu w tej służbie, będą opracowane przez Ministerstwo Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministerstwem Kolei Żelaznych, jak również przepisy normujące stosunki władz kolejowych wojskowych do władz kolejowych cywilnych.

§ 33. Rozporządzenie niniejsze znosi przepisy rozporządzenia wykonawczego Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Kolei Żelaznych do ustawy z dnia 27 marca 1920 r. o kolejach w czasie wojny (Dz. Ust. z r. 1920 .№ 55 poz. 342).+

Minister Spraw Wojskowych:

Sosnkowski

Minister Kolei Żelaznych:

Jasiński